

ทายาทช่างศิลปหัตถกรรม

นายอริป ย้อนเพชร

ผ้าชิ้นตาคหมี ไทยทรงดำ

จังหวัดสุพรรณบุรี

“ผมภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำของผม
เมื่อได้เห็นงานหัตถกรรมที่มีความผูกพันอยู่กับชีวิตของคนไทยทรงดำ
ตั้งแต่เกิดจนตาย ผมยิ่งเห็นคุณค่า ผ้าทอบางอย่างกลับสูญหายไป
ผมเป็นลูกหลาน จึงขอตั้งมั่นที่จะรื้อฟื้นมรดกของบรรพบุรุษ
และจะสืบสานงานผ้าของชาวไทยทรงดำให้ยังคงอยู่สืบไป”

ผ้าซิ่นตาคหมี ลายโบราณ

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

นายอริบ ย้อนเพชร สืบเชื้อสายมาจากชาวไทดำ หรือไทยทรงดำ กลุ่มชนกลุ่มหนึ่งที่มีวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ นิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้า สีดำ มีความรู้ความชำนาญด้านการทอผ้าที่สวยงาม โดยเฉพาะเสื้อและผ้าซิ่น นายอริบได้เห็นคุณค่ามัน ย้อนเพชร สร้างสรรค์งานผ้าทอที่แสดงถึงเอกลักษณ์ ของชาติพันธุ์ไทดำมาโดยตลอด จึงเกิดเป็นความชื่นชอบ และผูกพัน ด้วยความรักและภูมิใจในชาติกำเนิดของตน มาตั้งแต่เด็ก จนเมื่ออายุได้ 18 ปี จึงตัดสินใจเรียนรู้ และสานต่องานหัตถกรรมต่าง ๆ ในวัฒนธรรมของชาว ไทยทรงดำ ทั้งงานปักผ้า งานทอผ้า งานจักสาน และ เมื่อศึกษาอย่างถ่องแท้จึงได้รู้ชาชาวไทยทรงดำมีงานผ้าทอ โบราณที่สูญหายไปแล้วอย่างน่าเสียดาย คือ “ผ้าซิ่น ตาคหมี” ที่มีผู้กล่าวถึงความงดงามไว้มากมาย แต่กลับ ไม่มีให้เห็นแล้วในขณะนั้น นายอริบจึงเกิดความต้องการ อย่างแรงกล้าที่จะรื้อฟื้นงานผ้าทอโบราณที่ทรงคุณค่า ของชาวไทยทรงดำอย่าง ผ้าซิ่นตาคหมีให้กลับมามีชีวิต อีกครั้ง

นายอริบ จึงหาความรู้เกี่ยวกับผ้าซิ่นตาคหมีโบราณ ของชาวไทยทรงดำ ตามชุมชนของชาวไทยทรงดำ ในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อรวบรวมเรื่องราวของผ้าชนิดนี้ไว้ ให้ได้มากที่สุด และได้มีคนในชุมชนใกล้เคียงทราบ ว่า นายอริบกำลังจะรื้อฟื้นผ้าชนิดนี้ จึงนำผ้าซิ่นตาคหมี ผ้าที่เป็นมรดกของครอบครัวมาให้นายอริบศึกษา และ ถือโอกาสมอบไว้ให้นายอริบใช้ทำประโยชน์ต่อไป ผ้าซิ่น ตาคหมีผืนนี้จึงถือเป็นผ้าผืนแรกที่ได้สะสมไว้ หลังจากนั้น ก็ได้มีโอกาสสะสมผ้าซิ่นตาคหมีลวดลายต่าง ๆ เรื่อยมา ประกอบกับการได้เรียนรู้การมัดหมี่จากช่างในภาคอีสาน และนำความรู้ที่ได้กลับมาลองทำเอง ใช้เวลาทดลองมัดหมี่ ย้อมสี จนถึงการทออยู่นาน จึงสามารถสร้างผ้าซิ่นตาคหมี ที่มีลวดลายเหมือนกับผ้าโบราณได้จนสำเร็จ จึงนับเป็น จุดเริ่มต้นของการเดินทางเพื่ออนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญา “ผ้าซิ่นตาคหมี” ตามแบบดั้งเดิมของชาวไทยทรงดำ โบราณ และยังคงมุ่งมั่นสร้างสรรค์ผลงานผ้าซิ่นตาคหมี อย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจมาถึง ปัจจุบัน

ผ้าซิ่นตาคหมี เป็นหนึ่งในผ้าทอในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หรือไทยทรงดำที่มี มาอย่างยาวนาน มีเอกลักษณ์โดดเด่นตามแบบเฉพาะของชนชาวไทยทรงดำที่ไม่มีใครเหมือน และถือว่าเป็น ผ้าทอที่หาชมได้ยากมากขึ้นทุกที เนื่องจากหาผู้สืบทอดอย่างจริงจังได้น้อยนัก ส่วนใหญ่มีเพียงการ บอกเล่าต่อกันจากคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านเท่านั้น และคนรุ่นใหม่ก็ไม่ค่อยให้ความสนใจการทอผ้าซิ่น ตาคหมีนัก ผ้าทอที่มีให้เห็นส่วนใหญ่ จึงมักเป็นผ้าที่แต่ละตระกูลทอเก็บรักษาเอาไว้ในครอบครัวจาก เมื่ออดีต และส่งต่อกันเป็นมรดกให้เห็นเท่านั้น

ผ้าชิ้นตาหมี ลายโบราณ

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่าง

นายอริบ ถือเป็นคนช่างที่มีฝีมือและความชำนาญด้านการทอ “ผ้าชิ้นตาหมี” ที่สามารถทำได้ในทุกขั้นตอน โดยเน้นอนุรักษ์รูปแบบตามแบบฉบับของผ้าทอไทยทรงดำโบราณเอาไว้ทั้งหมด ทั้งเรื่องสีสันทันที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผ้าชิ้นตาหมีไทยทรงดำ การใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านที่ดัดเกลียวด้วยมือเองตามกรรมวิธีแบบโบราณ ส่วนเส้นฝ้ายจะใช้ฝ้ายเส้นมือพื้นบ้านที่ได้จากการปลูกของชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียงเพื่อคงสัมผัสของผ้าชิ้นแบบดั้งเดิมไว้ นำมาสร้างสรรค์ลวดลายด้วยเทคนิค “การมัดหมี่” โดยแกะลวดลายโบราณจากผ้าเก่าที่ตนเองสะสมไว้ เนื่องจากลวดลายดั้งเดิมไม่ซับซ้อนมากนัก มีการมัดลำหมี่อยู่ที่ประมาณ 27-35 ลำ ขึ้นอยู่กับลายที่ต้องการมัด โดยผ้า 1 ผืนจะมัดแยกเป็น 2 ครั้ง คือ มัดเส้นไหม 1 ครั้ง และเส้นฝ้ายอีก 1 ครั้ง ในลวดลายเดียวกัน นำไปทอสลับช่องของลวดลายไปเรื่อย ๆ โดยมีเส้นสีพื้นคล้ายชิ้นลายแดงโมคันแต่ละลวดลายเอาไว้

นายอริบ ยังคงใช้ไม้แบบโบราณในการทอ ซึ่งรวมไปถึงฟืมที่ใช้ก็เป็นฟืมไม้ทั้งหมด ใช้ฟืมขนาด 8 หลบ ซึ่งมีความถี่ของฟันหวีอยู่ที่ 320 ซี (1 หลบ เท่ากับฟันหวี 40 ซี) ในการทอเป็นตัวชิ้นมีขนาดความยาว 23 นิ้ว

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

เอกลักษณ์ที่โดดเด่น “ผ้าชิ้นตาคหมี” ฝีมือ นายอริบ คือ ผ้าที่สร้างสรรค์ได้เหมือนกับผ้าชิ้นตาคหมี โบราณในวัฒนธรรมไทยทรงดำได้อย่างสมบูรณ์ โดยมีโครงสร้างของผ้าที่มีลักษณะทอเป็นแถบริ้ว (ตาชิ้น) แนวขวาง เวลาลูกลายแถบริ้วนั้นจะตั้งขนานกับลำตัว แถบริ้วบนผืนผ้าแต่ละผืนทอด้วยลวดลายมัดหมี่สลับ กันไปกับลายคั่นของสีแดง สีเหลือง สีเขียว และสีขาว ลวดลายมัดหมี่ก็อาจจะมีลายที่แตกต่างกันไปในแต่ละ แถบริ้ว ผ้าบางผืนแถบริ้วมัดหมี่อาจกว้างหรือแคบกว่า กันขึ้นอยู่กับลวดลายก็ได้ ผ้าชิ้นตาคหมีมีพบทั้งผ้าชิ้น ตาคหมีที่ทอด้วยไหมและฝ้าย หรือเรียกว่า “ไหมแกม ฝ้าย” เป็นส่วนมาก

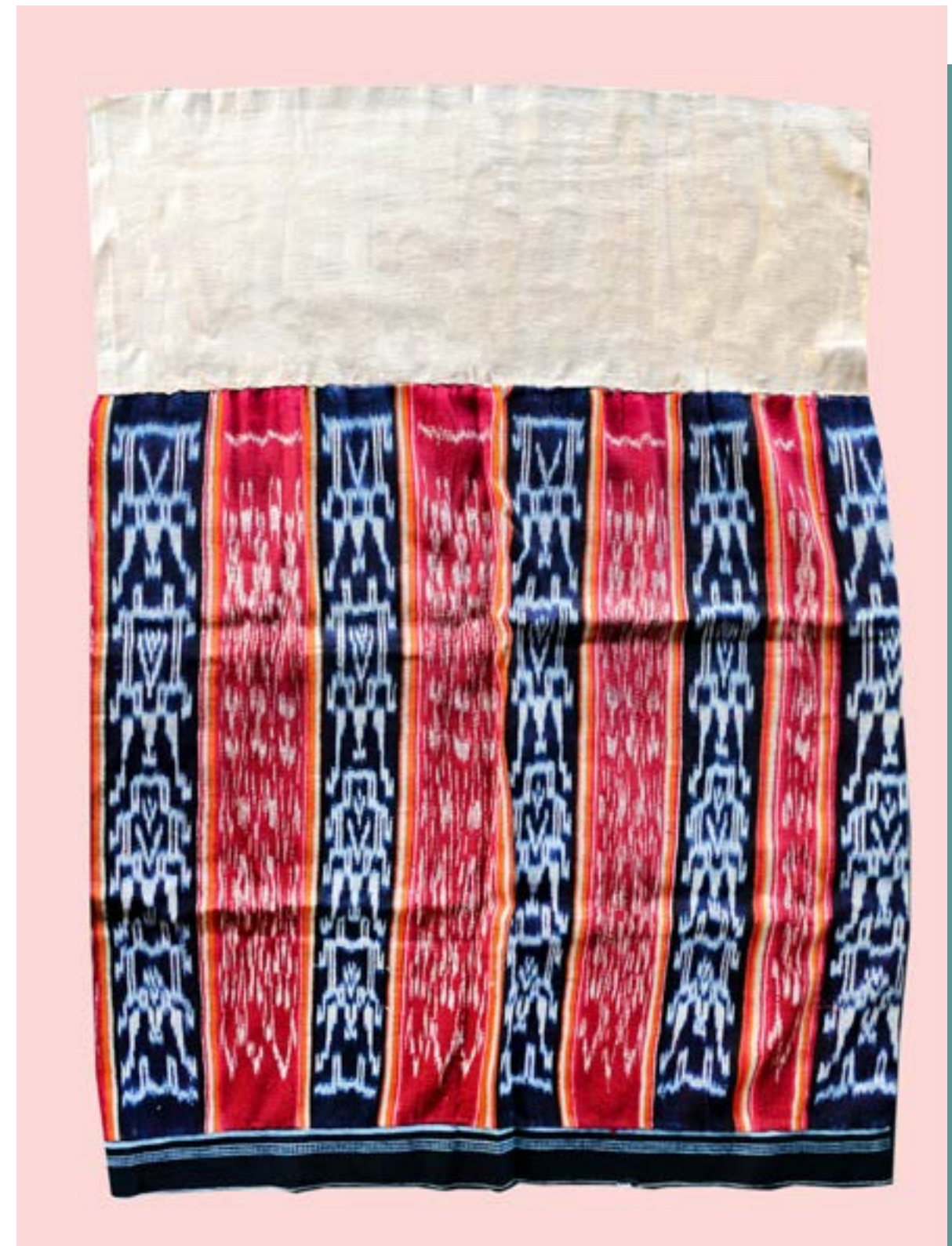
ส่วนลวดลาย นายอริบเน้นอนุรักษ์ลวดลายตามแบบ ผ้าชิ้นตาคหมีโบราณที่ได้พบเห็นและเก็บรักษาเอาไว้ เป็นสำคัญ ซึ่งจะสร้างสรรค์ลวดลายด้วยกรรมวิธี การมัดหมี่ นำมาสร้างสรรค์ด้วย 2 สี เป็นหลัก คือ สีแดงและสีน้ำเงิน โดยลายมัดหมี่สีแดงมักจะเป็นการ มัดหมี่บนเส้นไหม ส่วนลวดลายบนพื้นสีครามหรือสีดำ จะเป็นการมัดหมี่บนเส้นฝ้าย ปัจจุบันลวดลายโบราณ ที่รวบรวมมาจากผ้าโบราณที่บรรพบุรุษรุ่นย่ายายเก็บ รักษาไว้ มีมากกว่า 30 ลวดลาย จึงทำให้ผ้าชิ้นตาคหมี ฝีมือนายอริบ เป็นผืนผ้าทอที่รวมไว้ซึ่งจิตวิญญาณ ความเป็นชาวไทยทรงดำในอดีตไว้ได้อย่างครบถ้วน

ผ้าชิ้นตาคหมี ลายโบราณ

ผ้าชิ้นตาคหมี ลายโบราณ

ผ้าชิ้นตาคหมี ลายโบราณ

ผ้าชิ้นตาหมี ลายโบราณ

การถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาผลงาน

นายอธิป มีความมุ่งมั่นในการรื้อฟื้นผ้าทอในวัฒนธรรมไทยทรงดำ กรรมวิธีตามแบบโบราณเอาไว้ทั้งหมด โดยจะไม่มีการปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาด้านใด และความเป็นคนหนุ่มจึงหันมาศึกษาสืบค้นภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมและรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ไว้ เพื่อให้เกิดการสืบทอดงานผ้าทอของชาวไทยทรงดำในรุ่นต่อไป โดยนำความรู้มาถ่ายทอดและส่งเสริมให้เกิดการลงมือทำทดลองทำจริงแก่ชาวบ้านในชุมชนไทยทรงดำอย่างต่อเนื่อง

ด้วยความที่เห็นคุณค่าผ้าทอในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง นอกจากจะเป็นช่างทอคนแรกที่ได้รื้อฟื้น “ผ้าชิ้นตาหมี” ผ้าโบราณของชาวไทยทรงดำนี้ได้สำเร็จแล้ว นายอธิป ยังถือเป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มทอผ้าโบราณในชื่อ “กลุ่มผ้าทอเอือนไทยดำ (ผ้าโบราณ)” ขึ้น เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ของชาวไทยทรงดำโบราณให้เป็นที่รู้จัก ทั้งกับคนในชุมชนและคนทั่วไปที่เข้ามาเยือนในพื้นที่ และที่สำคัญเป็นการรวมกลุ่มเพื่อสืบสานผ้าชิ้นตาหมีสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนมีรายได้ด้วย

กระเป๋าคาดเอวไทยทรงดำ

กระเป๋าคาดเอวไทยทรงดำ

